

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

ZEW/500/33-1/2010/MT

Warszawa, 9 sierpnia 2010 roku

**Pani
Edita Žiobienė
Rzecznik Praw Dziecka
Republiki Litewskiej**

Szanowne Pani Rzeczniku,

ośmielam się wystąpić do Pani z niniejszym pismem ze względu na łączące nas wspólne wartości i wiarę w prawa człowieka oraz nadrzędność jego godności i podmiotowości. Moje przekonania w tym aspekcie są wzmocnione bardzo dobrą wieloletnią współpracą pomiędzy naszymi urzędami zarówno na forum Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka, jak i w naszych relacjach dwustronnych, którym wielką wagę nadano zawierając Umowę o Współpracy pomiędzy Urzędem Kontrolera ds. Obrony Praw Dziecka Republiki Litewskiej a Urzędem Rzecznika Praw Dziecka Rzeczypospolitej Polskiej w maju 2006 r.

Mój niepokój budzi propozycja poprawek do Ustawy o oświacie Republiki Litewskiej nr XIP-1814 oraz dokumentów reglamentujących jej wykonanie. Obawiam się, iż po wprowadzeniu nowego sposobu organizacji szkolnictwa dla dzieci należących do mniejszości polskiej na Litwie, zostanie znacznie ograniczony dostęp do edukacji w języku polskim, z której obecnie korzysta około 16 tys. dzieci i młodzieży.

Przepisy zawarte w trzeciej redakcji projektu Ustawy w art. 3 pkt 3 przewidują funkcjonowanie czterech typów szkół ogólnokształcących: szkoła początkowa, progimnazjum, szkoła podstawowa i gimnazjum. Tryb powoływania ww. typów szkół określa dokument „Kryteria akredytacji programów kształcenia i opis trybu ich realizacji”, zatwierdzony rozporządzeniem Ministra Oświaty i Nauki Republiki Litewskiej Nr ISAK-171 z dnia 5 lutego 2004 roku. Punkt 6.3.1 (rozdział III) ww. dokumentu głosi, iż uzyskanie akredytacji przez szkołę ogólnokształcącą osiedla lub miasta, która jest jedyną państwową szkołą z litewskim lub innym językiem nauczania, realizującą program kształcenia średniego, jest uwarunkowane skompletowaniem nie mniej niż dwóch klas jedenastych, w których uczy

się nie mniej niż 40 uczniów. Natomiast zgodnie z art. 30 projektu nowelizacji Ustawy o oświacie w rejonach, gdzie jest kilka szkół (w tym szkoły mniejszości narodowych), lecz żadna z nich nie ma pełnego kompletu klas starszych (jedenasta i dwunasta), niezbędnego do zachowania statutu szkoły średniej, samorzady będą ustawowo zobligowane do zachowania szkół średnich z państwowym językiem nauczania kosztem szkół dla dzieci mniejszości narodowych.

Rygorystyczna forma zaproponowanego uregulowania prawnego (przewidywana data wejścia w życie to 1 września 2011 roku), może mieć negatywne konsekwencje dla dzieci narodowości polskiej na Litwie. Prawdopodobną sytuację przedstawia poniższa tabelka.

Polskie Szkoły Średnie na Litwie	Liczba działających obecnie	Możliwy stan po 1 września 2011 roku
Miasto Wilno	8	2
Rejon Wileński	19	5
Rejon Solecznicki	8	3
Rejon Trocki	4	2
Rejon Święciański	1	1
OGÓLEM	40	13

W takiej sytuacji dzieci z klas z polskim językiem nauczania byłyby zmuszone do przejścia do szkół z językiem litewskim. Przyjęcie takiego rozwiązania sugeruje ograniczenie możliwości zdobycia wykształcenia średniego w języku ojczystym poprzez zmniejszenie liczby szkół średnich (klasy jedenaste – dwunaste) z polskim językiem nauczania na Litwie, co uniemożliwi m.in. uzyskanie matury.

Z przedstawionych mi informacji wynika, iż środowiska polskie zgłaszały propozycję rozwiązania problemu, który może się pojawić po wejściu w życie nowych przepisów. Zaproponowano wprowadzenie innych kryteriów dla dzieci uczęszczających do szkół mniejszości narodowych: m.in. inne wymogi dotyczące liczby uczniów warunkującej powstanie oddziału danej klasy. Takie rozwiązanie od kilku lat jest przyjęte w Polsce. Szkoły Podstawowe z Litewskim Językiem Nauczania w Nowinikach, Przystawańcach oraz Widugierach funkcjonują dla - odpowiednio - 32, 8 i 13 uczniów (liczba uczniów uczących się języka mniejszości jest równa liczbie uczniów ogółem w szkole).

Pragnę nadmienić, iż nasze Państwa ratyfikując Konwencję o Prawach Dziecka uznały, iż dziecko ma prawo do nauki na zasadzie równych szans i zobowiązały się

ukierunkować naukę dziecka na rozwijanie w nim szacunku dla jego rodziców, jego tożsamości kulturowej, języka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym dziecko mieszka, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i dla innych kultur (art. 28 i 29).

Także przyjęta przez Radę Europy Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych z dnia 1 lutego 1995 roku, a ratyfikowana przez Republikę Litewską w dniu 23 marca 2000 roku – w art. 12 ust 3 zobowiązuje nas do popierania równego dostępu osób należących do mniejszości narodowych do oświaty na wszystkich poziomach.

Podobne rozwiązania zostały zawarte w Traktacie między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzonym w Wilnie w dniu 26 kwietnia 1994 r. W dokumencie tym na zasadzie wzajemności obywatelom naszych państw zagwarantowano prawo do swobodnego wyrażania, zachowania i rozwijania swej tożsamości narodowej, kulturowej, językowej religijnej, bez jakiegokolwiek dyskryminacji i przy zachowaniu pełnej równości wobec prawa (art. 13 pkt 2).

Nade wszystko jednak należy wskazać, że treść powyższych umów międzynarodowych powinna być interpretowana przez pryzmat zasady niedyskryminacji, jako fundamentalnego pryncypium międzynarodowego prawa ochrony praw człowieka. Zasada ta została zawarta we wszystkich najważniejszych instrumentach międzynarodowych m.in. w: Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowych paktach praw człowieka, odpowiednich dokumentach Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, a także Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Również Konwencja o Prawach Dziecka nakazuje by państwa w granicach swojej jurysdykcji respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niej wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego. Nasze państwa zobowiązały się też do podjęcia właściwych kroków dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji ze względu na status prawny, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka.

Nierówne traktowanie dzieci narodowości polskiej i litewskiej poprzez ustawowe ograniczanie dostępu do edukacji w języku polskim, zróżnicowane zasady finansowania szkół, wyposażania w podręczniki, autobusy szkolne, a także odmienne zasady przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów z nauczania języka ojczystego muszą budzić poczucie krzywdy i poniżenia.

Jestem przekonany, że zarówno Pani, jak i moim pragnieniem jest by działania legislacyjne i organizacyjne organów naszych państw były ukierunkowane na rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad wyrażonych w Karcie Narodów Zjednoczonych. Jestem też przekonany, że jednym z najważniejszych naszych zadań jest czuwanie by działania ze strony organów, instytucji, organizacji i innych podmiotów sprzyjały takiemu kształtowaniu procesu nauki, w którym dziecko jest przygotowywane do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia.

Wobec uzyskanych przeze mnie informacji, że jeszcze w tym roku (podczas sesji jesiennej) odbędzie się w Sejmie Republiki Litewskiej głosowanie nad wymienionym projektem zmiany Ustawy o oświacie Republiki Litewskiej - kierowany wiarą w wyżej wyrażone wartości ośmielam się prosić Panią Rzecznik o zainteresowanie przedstawionym przeze mnie problemem i udzielenie wsparcia litewskim dzieciom narodowości polskiej w ich dążeniu do zachowania własnej tożsamości narodowej językowej i kulturowej.

z wyrazami szacunku
Marek Duda

**OMBUDSMAN FOR CHILDREN
OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA**

7th September 2010

**Mr.
Marek Michalak
Ombudsman for Children
of the Republic of Poland**

Dear Mr. M. Michalak,

Thank You for letter and Your concern about the implementation of right to education of children from Polish minority.

The Law on the Ombudsman for Children of the Republic of Lithuania, regulating the main legal principles and powers of the ombudsman, states that Ombudsman for children controls and supervises how the provisions of the Constitution of the Republic of Lithuania, international treaties of the Republic of Lithuania, legal acts of the European Union, laws and other legal acts of the Republic of Lithuania regulating the protection of the rights and legitimate interests of children are implemented in Lithuania. In order to improve child rights protection, to protect child rights and legitimate interests and carrying out monitoring and control of child rights protection in Lithuania, the Ombudsman for children continuously monitors how the child's right to acquire general education in native language is implemented based on child's national culture.

Framework Convention for the protection of national minorities¹ that was ratified by the Seimas of the Republic of Lithuania on 17 February 2000 regulates the status of national minorities in Lithuania. This Convention is a constituent part of Lithuanian legal system (Article 138 of the Constitution). The treaties of the Republic of Lithuania that have entered into force shall be binding in the Republic of Lithuania (Article 11 of the Law on Treaties). The rights of national minorities in particular fields are safeguarded by the means defined in respective laws (Law on Education and other legal acts). International legal acts, as well as national legal acts guarantee the rights for a child to use his/her culture, to enshrine his/her language, customs and traditions. The aforesaid legal standards, assuring child's right to education on basis of equal opportunities and without any

---

¹ Law No. VIII-1548

discrimination and the right to be educated in native language are developed in the provisions of the Law on Education.

The Law on Education states that in localities where a national minority traditionally constitutes a substantial part of the population, upon that community's request, the municipality assures the possibility of learning in the language of the national minority (paragraph 7 of Article 28 of the Law on Education). The paragraph 2 of Article 30 of the Law on Education states that at those general education and non-formal education schools, the by-laws of which (respecting the requests of parents and learners) provide for teaching in a language of an ethnic minority and fostering of the ethnic minority's culture, the teaching process is conducted or certain subjects are taught in the language of the ethnic minority. The subject of the Lithuanian State language is a constituent part of the curriculum at such schools. In such schools: the primary and basic curricula are implemented in the language of the ethnic minority, while selected curriculum subjects may be taught in the Lithuanian State language, upon the parents' (guardians', curators') request; the secondary curriculum is implemented in the language of the ethnic minority. Curriculum subjects selected by the learners may be taught in the Lithuanian state language (subparagraphs 1 and 2 paragraph 2 of Article 30). The provisions of the paragraph 3 of Article 30 provide that state-run and municipal pre-schools and general education schools provide opportunities for learners who belong to ethnic minorities to have supplementary study of their mother tongue; this is subject to the existence of a real need and the availability of a specialist of that language and if the teaching process is organised in another language. According the provisions of the paragraph 4 of the same Article, a person who belongs to an ethnic minority may study his mother tongue at a school that implements non-formal education programs or with another education provider.

The paragraph 8 of the Regulation on Education of National Minorities, approved on 16th January 2002 by the Minister of Education and Science Order No.56 provides that the education of Lithuania's national minorities is handed in accordance with the provisions reflecting the right subjected to preserve their ethnic-cultural identity and determining national minorities' education institutional structure, education content and process peculiarity, also the essential principles of financing of national minorities' education.

The educational rights of national minorities embedded in the laws of the Republic of Lithuania and in other legal acts are in accordance with democratic provisions, enshrined in international legal instruments.

The National Audit Office of Lithuania in its national audit report² has indicated, that in Lithuania there are many schools where the average number of students package in school classes does not reach the average number of students prescribed by legal acts.

It is noted that the students and teachers ratio in Lithuanian general education schools is the smallest, in comparison with other European countries. Unequivalence of that ratio in separate municipalities show that it is necessary to perform reconstruction of school network in order to use financial means allocated to education rationally.

To achieve the goals (to secure quality of education, to spread continuous, accessible and guaranteed and socially legitimate educational system) laid down in the provisions of the National Education Strategy 2003-2012³ the self-governments' liability for accessibility and quality of education within their territory was strengthened.

According the paragraphs 6 and 7 of Article 28 of the Law on Education the municipality must have a sufficient network of providers of primary, basic, secondary and non-formal education programs, thus ensuring individuals' learning and securing their right to learn in the State language, as well as a network of institutions that provide assistance to learners, teachers and schools and in localities where a national minority traditionally constitutes a substantial part of the population, upon that community's request, the municipality assures the possibility of learning in the language of the national minority. The Law on Local Self-Government provides that organization of general education of children and youth and the general training of adults is assigned (limited autonomous) function of the municipality (self-government). Rational reconstruction of general education schools network is important reform which aims to ensure child right and chance to choose the educational institution that satisfies child's educational needs and community interest to have optimal educational network and so on. It should be noted, that one of the reasons of general education schools network reconstruction is – decline of school-age children. According the statistics⁴, the number of school children in general education schools dropped in about 20 000. In a year 2007 – 485 879 of school children studied at general education schools; 464 917 – in a year 2007 and 440 504 – in a year 2009. It is planned, that 418 500 school children will study this year (including 29 000 first-grade children).

Municipal Council reorganizes, liquidates and reconstructs pre-school and other non-formal education schools independently, meanwhile, the general education, special education, professional education schools and institutions providing support to school child, teacher and a school are being

---

², 19th May 2008 report No. VA-P5-50-2-10

³ National Education Strategy 2003-2012 approved on 4th July 2003 by the Seimas of the Republic of Lithuania Resolution No. IX-1700

⁴ Ministry of Education and Science

reorganized, liquidated and reconstructed according to the criteria⁵ laid down by the Government (paragraph 1 of Article 44 of the Law on Education). The minimum number of learners in a school class package in general education school, criteria for accreditation of educational programmes provided by the legal acts apply to all schools and must be followed.

The amendments to the Law on Education is under discussions in the Seimas of the Republic of Lithuania. The provisions of the Draft Law stating that the type of secondary education school will disappear since 2012 has caused many discussions in society. The part of education community (including Polish, as well as Lithuanian) wishes to leave a possibility for children to study at secondary education school or long-term gymnasium from 1st to 12th grade. This is why the Draft Law is being adjusted with the provisions providing that types of general education schools are: primary school, pro-gymnasium, basic school, secondary school, gymnasium (paragraph 2 of Article 14 of the Draft Law on Education). According to the adjusted project, „long-term gymnasium” where children could be educated form 1st to 12 grade, could be handed by the schools where the principle of „a single occasion” apply and so on. The amendments to the Law on Education are not approved yet.

The self-government in reconstructing the general education schools network must follow the provisions of legal acts of the Republic of Lithuania, i.e. it must consider the provisions of the valid Law on Education and others legal acts when considering the possibility of particular school to provide with secondary education programmes.

For example, Vilnius self-government has planned that from 2012 there will remain 2 gymnasiums, 10 basic education and 3 primary schools were the subjects will be taught in Polish language. However, it does not let objectively state anyhow that children, who wish to study in Polish, will not have a possibility to study according the secondary education programmes. After the Seimas of the Republic of Lithuania is going to pass the amendments to the Law on Education, the self-governments still will be able to adjust the general education school network reconstruction plans according to the provisions of the Law.

The provisions of Articles 2 and 28 of the Convention on the Rights of the Child guarantee all provided rights without discrimination of any kind, irrespective of the child's or his or her parent's or legal guardian's race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status and right of the child to education on the basis of equal opportunities. Discrimination in the field of education may be comprehensible

---

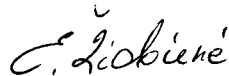
⁵ „Criteria for reorganization, liquidation or restructuring of general education, special education, professional education schools and institution providing support to learners, teachers or schools” approved by Government Decree 14th June 2004 No. 746

as possibility to deprive an individual or group of individuals of the possibility to aim for any kind or any quality (level) education. There are real facility for all children in Lithuania to choose educational institution and to study according the primary, basic and secondary education programmes and without any discrimination to study in Polish language. Currently, there is no reason to maintain that schools network reconstruction and legal acts (its amendments) reflecting changes in educational system could violate assured child rights in field of education.

Ombudsman for Children is taking care about the appropriate implementation of rights to education of all children, including national minorities (Polish, Russian and other) in pursuance of the duties and obligations laid down by the Law.

Ombudsman for Children
of the Republic of Lithuania

Edita Žiobienė

Pan Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Michalak,

Dziękuję za list i wyrażone w nim z troską odnośnie wdrażania prawa do edukacji dzieci z mniejszości polskiej.

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka Republiki Litewskiej, opisująca podstawy prawne i kompetencje Rzecznika, określa, że Rzecznik Praw Dziecka kontroluje i nadzoruje jak przepisy Konstytucji Republiki Litewskiej, międzynarodowe traktaty Republiki Litewskiej, akty prawne UE, ustawy i inne akty prawne Republiki Litewskiej regulujące ochronę praw i dobra dzieci, są wdrażane na Litwie. W celu polepszenia ochrony praw dzieci, ochrony praw i dobra dzieci jak również kontroli ochrony praw dzieci na Litwie, Rzecznik Praw Dziecka stale monitoruje jak prawo dzieci do zdobywania edukacji ogólnokształcącej w języku ojczystym jest wdrażane w oparciu o narodową kulturę dziecka.

Konwencja Ramowa o ochronie mniejszości narodowych (Ustawa nr VIII-1548) została ratyfikowana przez Sejm Republiki Litewskiej 17 lutego 2000 r. i reguluje status mniejszości narodowych na Litwie. Ta Konwencja jest częścią systemu prawnego Litwy (Art. 138 Konstytucji). Traktaty Republiki Litewskiej, które weszły w życie, są obowiązujące na Litwie (Art. 11 Ustawy o Traktatach). Prawa mniejszości narodowych w poszczególnych obszarach są zabezpieczone poprzez środki opisane w odpowiednich ustawach (Ustawa o Oświacie i innych aktach prawnych). Międzynarodowe akty prawne, jak również krajowe ustawy gwarantują prawa dziecku do korzystania z dóbr swojej kultury, do ochrony języka, obyczajów i tradycji. Wymienione standardy prawne, zapewniające dziecku prawo do edukacji w oparciu o równe możliwości i bez przejawów dyskryminacji oraz prawo do edukacji w języku ojczystym są tworzone z zachowaniem postanowień Ustawy o Oświacie.

Ustawa o Oświacie określa, że w rejonach gdzie mniejszości narodowe tradycyjnie stanowią znaczną część populacji, na prośbę tej społeczności, gmina zapewnia możliwość nauki w języku mniejszości (paragraf 7 art. 28 Ustawy o Oświacie). Par. 2 art. 30 Ustawy o Oświacie określa, że w szkołach edukacji ogólnokształcącej i nieformalnej, przepisy (z poszanowaniem wymogów rodziców i uczących się), zapewniają nauczanie w języku mniejszości etnicznej oraz sprzyjają poznawaniu kultury mniejszości. Proces nauczania jest

przeprowadzany lub określone przedmioty są nauczane w języku mniejszości. Przedmiot nauczania języka litewskiego jest elementem programu nauczania w takich szkołach. W szkołach tych, podstawowy i główny program nauczania są wdrażane w języku mniejszości narodowej, podczas gdy wybrane przedmioty programu mogą być nauczane w języku litewskim, na prośbę rodziców (opiekunów, kuratorów); poboczny program nauczania jest wdrażany w języku mniejszości narodowej. Przedmioty programu wybrane przez uczących się mogą być nauczane w języku litewskim (podparagrafy 1 i 2 paragrafu 2 art. 30). Postanowienia par. 3 art. 30 przewidują, że państwowe i gminne szkoły edukacji początkowej i szkoły nauczania ogólnokształcącego oferują uczącym się należącym do mniejszości narodowych, możliwości dodatkowego pobierania nauki w ich języku ojczystym; jest to zależne od rzeczywistej potrzeby i dostępności specjalistów danego języka oraz od tego czy proces nauczania jest organizowany w innym języku. Zgodnie z postanowieniami par. 4 tego samego artykułu, osoba należąca do mniejszości narodowej, może pobierać naukę w języku ojczystym w szkole, która wdraża programy edukacji nieformalnej lub w innej jednostce edukacyjnej.

Paragraf 8 Regulacji nt. Oświaty i Mniejszości Narodowych, przyjętej 16 stycznia 2002 roku przez Ministra Edukacji i Nauki rozporządzeniem nr 56, przewiduje, że edukacja litewskich mniejszości narodowych jest zarządzana zgodnie z przepisami odzwierciedlającymi prawo do zachowania tożsamości narodowej i kulturowej oraz określającymi strukturę instytucji edukacji mniejszości narodowych, treści przekazywanych w ramach edukacji oraz specyfikę procesu jak również podstawowych zasad finansowania edukacji mniejszości narodowych.

Prawa do edukacji mniejszości narodowych zawarte w ustawach Republiki Litewskiej i w innych aktach prawnych są zgodne z założeniami demokratycznymi wpisanymi w międzynarodowe instrumenty prawne.

Narodowe Biuro Kontroli na Litwie w swoim raporcie krajowym (19 maja 2008 r. raport nr VA-P5-50-2-10) wskazało, że na Litwie jest wiele szkół gdzie średnia ilość grup uczniów w klasach szkolnych nie osiąga przeciętnego poziomu ilości uczniów zalecanego przez akty prawne.

Zauważa się, że proporcja ilości uczniów i nauczycieli w szkołach edukacji ogólnokształcącej na Litwie jest najmniejsza, w porównaniu z innymi krajami europejskimi. Nierówność tej proporcji w poszczególnych gminach pokazuje, że niezbędna jest reforma sieci szkół w celu racjonalnego wykorzystania przydzielanych środków finansowych.

By osiągnąć zamierzone cele (zapewnić jakość edukacji i rozpowszechnić trwałe, dostępny, gwarantowany i społecznie uzasadniony system edukacyjny) określono w postanowieniach Krajowej Strategii Edukacji 2003-2012 (Krajowa Strategia Edukacji 2003-2012 przyjęta 4 lipca 2003 przez Sejm Republiki Litewskiej, uchwała nr IX-1700) odpowiedzialność samorządów za dostępność i jakość edukacji w ramach terytorium ich działania.

Zgodnie z paragrafami 6 i 7 art. 28 Ustawy o Oświacie, gmina musi mieć do dyspozycji wystarczającą ilość jednostek zapewniających programy edukacji początkowej, podstawowej, średniej i nieformalnej, tym samym zapewniając edukację poszczególnym osobom i gwarantując im prawo do nauki w języku państwowym, jak również sieć instytucji zapewniających pomoc uczącym się, nauczycielom i szkołom oraz społecznościom gdzie mniejszość narodowa tradycyjnie stanowi znaczną część społeczeństwa. Na prośbę tego społeczeństwa, gmina zapewnia możliwość uczenia się w języku mniejszości narodowej. Ustawa o Lokalnych Samorządach przewiduje, że organizacja edukacji ogólnokształcącej dzieci i młodzieży jak i ogólnokształcące szkolenie dorosłych jest przypisane (ograniczona autonomia) działalności gminy (samorządu). Racjonalna reforma sieci szkół edukacji ogólnokształcącej jest ważną reformą, mającą na celu zapewnienie dziecku prawa i szansy do wyboru instytucji edukacyjnej zaspakajającej edukacyjne potrzeby dziecka, dobro społeczności, optymalną sieć placówek edukacyjnych itd. Należy zauważyć, że jednym z powodów reformy sieci szkół edukacji ogólnokształcącej jest obniżenie ilości dzieci w wieku szkolnym. Według statystyk (Ministerstwa Edukacji i Nauki) ilość dzieci w wieku szkolnym w ramach edukacji ogólnokształcącej spadła o 20 000. W roku 2007 – 485 879 uczniów pobierało naukę w ramach edukacji ogólnokształcącej, w 2008 – 464 917 i 440 504 w roku 2009. Planuje się, że w tym roku liczba uczniów wyniesie 418 500 (w tym 29 000 pierwszoklasistów).

Rada Gminy reorganizuje, likwiduje i reformuje niezależnie edukację początkową i inne nieformalne jednostki edukacyjne, podczas gdy, edukacja ogólnokształcąca, specjalna, zawodowa oraz instytucje wspierające dziecko w wieku szkolnym, nauczyciele i szkoła, są reorganizowane i reformowane zgodnie z kryteriami ustalonymi przez Rząd, par. 1 art. 44 Ustawy o Oświacie („kryteria reorganizacji, likwidacji i reformy edukacji ogólnokształcącej, specjalnej, zawodowej i instytucji wspierających uczących się, nauczycieli i szkoły” przyjęte przez Dekret Rządowy 14 czerwca 2004 r. nr 746). Minimalna ilość uczących się w klasach w ramach szkół edukacji ogólnokształcącej i kryteria akredytacji programów edukacyjnych zawarte w aktach prawnych stosowane są we wszystkich szkołach.

Poprawki do Ustawy o Oświacie są obecnie przedmiotem dyskusji w Sejmie Republiki Litewskiej. Zapisy Projektu Ustawy mówiące o tym, że rodzaj edukacji w ramach szkoły średniej zniknie do 2012, wzbudziły wiele dyskusji w społeczeństwie. Część społeczności edukacyjnej (w tym polska i litewska) chce pozostawienia możliwości uczenia się w ramach edukacji średniej lub w długoletnim gimnazjum od 1 do 12 klasy. To dlatego Projekt Ustawy jest dostosowywany do zapisów określających następujące rodzaje edukacji ogólnokształcącej: szkoła początkowa, pro-gimnazjum, szkoła podstawowa, szkoła średnia, gimnazjum (par. 2 Art. 14 Projektu Ustawy o Oświacie). Zgodnie z dostosowanym projektem, „długoletnie gimnazjum” gdzie dzieci byłyby edukowane od 1 do 12 klasy, mogłyby być zarządzane przez szkoły wobec których stosuje się zasadę tzw. „pojedynczej okazji” itd. Poprawki do Ustawy o Oświacie nie są jeszcze przyjęte.

Samorząd przy podejmowaniu reformy sieci szkół nauczania ogólnokształcącego, musi przestrzegać zapisów aktów prawnych Republiki Litewskiej tj. musi wziąć pod uwagę

zapisy obowiązującej Ustawy o Oświacie i innych aktów prawnych podczas rozważania możliwości wprowadzenia w określonej szkole programów nauczania szkoły średniej.

Dla przykładu, samorząd Wilna zaplanował, że od 2012 pozostaną 2 gimnazja, 10 szkół podstawowych i 3 początkowe, gdzie przedmioty będą nauczane w języku polskim. Jednakże, nie pozwala to obiektywnie stwierdzić, że dzieci, które będą chciały uczyć się po polsku, nie będą miały możliwości uczenia się zgodnie z programem szkoły średniej. Po przyjęciu przez Sejm poprawek do Ustawy o Oświacie, samorzady nadal będą mogły dostosować plany reformy sieci szkół edukacji ogólnokształcącej zgodnie z zapisami Ustawy.

Zapisy art. 2 i 28 Konwencji o Prawach Dziecka gwarantują wszystkie zapewnione prawa, bez jakiegokolwiek formy dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych czy innych opinii, kraju pochodzenia, majątku, niepełnosprawności, urodzenia lub innego statusu dziecka, czy jego rodziców lub prawnych opiekunów, jak również prawo dziecka do edukacji na zasadzie równych możliwości. Dyskryminacja w obszarze edukacji, może być pojmowana jako możliwość pozbawienia pojedynczej osoby czy grupy osób, sposobności dążenia do jakiegokolwiek formy oraz jakości (poziomu) edukacji. Wszystkie dzieci na Litwie mają realną łatwość w kwestii wyboru instytucji edukacyjnej, tak by uczyły się zgodnie z programami szkoły początkowej, podstawowej i średniej, bez dyskryminowania nauki w języku polskim. Obecnie, nie ma powodu utrzymywać, że reforma sieci szkół i akty prawne (ich poprawki) odzwierciedlające zmiany w systemie edukacji mogłyby naruszyć zapewnione dzieciom prawa w zakresie edukacji.

Rzecznik Praw Dziecka dba o stosowne wdrażanie praw do edukacji dla wszystkich dzieci, w tym dzieci z mniejszości narodowych (polskiej, rosyjskiej i innych) zgodnie z obowiązkami nałożonymi przez ustawę.

Edita Žiobienė
Rzecznik Praw Dziecka
Republiki Litewskiej